

ปีใหม่ไทย

เพื่อความเป็นศิริมงคล

ต้องเข้าเกียร์ประเทศไทยใหม่

ประเวศ วะสี

๑๓ เมษายน ๒๕๔๗

เนื่องในวันสงกรานต์ ๑๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๗ อันถือเป็นวันปีใหม่ ผมขออวยพรให้เพื่อนคนไทยทุกคนประสบความสำเร็จ มีความสุขสวัสดิ์ ขอให้มีความเมตตาต่อกันและกัน มีปัญญา มีขันติธรรม เกิดความถูกต้องในการดำเนินชีวิต และในการพัฒนาสังคม สามารถฝ่าวิกฤตการณ์คลื่นลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไปสู่การมีวัฒนธรรมสันติภาพได้โดยไม่สูญเสียมากเกินไป และเกิดความเป็นศิริมงคลแก่ประเทศไทยและประชาชน

คลื่นวิกฤตการณ์ ลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นลูกที่ยากที่สุด

คลื่นวิกฤตการณ์ ๓ ลูกแรกถึงหนักหน่วงเพียงใด ก็เข้าใจได้ง่ายว่าศัตรูคือใคร เมื่อรู้ว่าศัตรูคือใคร ก็สามารถกำหนดยุทธศาสตร์เอาชนะได้ แต่คลื่นวิกฤตการณ์ในปัจจุบันซับซ้อนมากจนจับต้นชนปลายไม่ถูก ไม่รู้ว่าศัตรูคือใคร หรือเปลือง ศัตรูคือตัวเราเอง ถ้าศัตรูคือตัวเราเอง แต่เราไม่รู้ ย่อมเกิดวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตัวเอง

สังคมปัจจุบันเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็น “ระบบที่ซับซ้อน” (Complex System) ในระบบที่ซับซ้อนเกิดสภาพโกลาหล (Chaos) ได้ง่าย อะไรนิดเดียว ก็ทำให้เกิดสภาพโกลาหลได้ เขาเรียกว่า “ปรากฏการณ์ผีเสื้อกระพือปีก” คือ ผีเสื้อตัวเล็กๆ ตัวเดียว ก็ก่อให้เกิดผลบานปลายกลายเป็นลมสลาตันมีผลเสียหายใหญ่โตได้

ไวรัสตัวเล็ก ๆ ตัวเดียวก็ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจเป็นหมื่นเป็นแสนล้านได้

ความไม่สงบในภาคใต้อาจลุกลามเป็นวิกฤตทั้งประเทศก็ได้

การอุ้มทนายความไป ก็ก่อให้เกิดเรื่องบานปลายใหญ่โตได้

การแปรรูป กฟผ. ก็อาจเป็นชนวนให้เรื่องลุกลามเป็นเรื่องใหญ่ได้

คน ๆ เดียวล้วงข้อสอบเอ็นทรานซ์ ก็ทำให้พ่อแม่และนักเรียนเป็นล้านคนมาประท้วงรัฐบาลได้

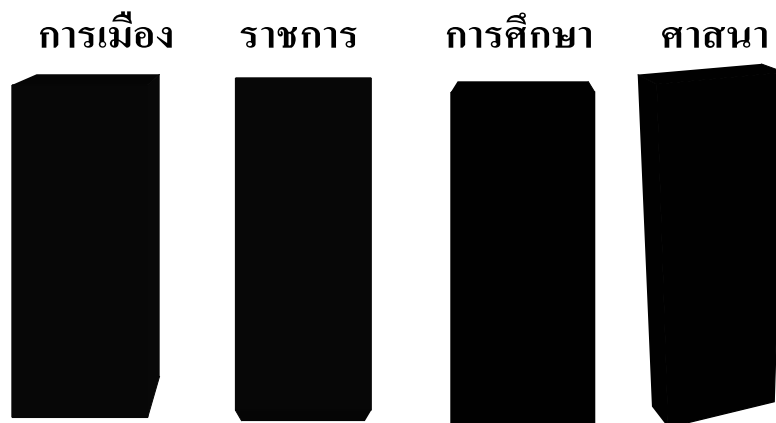
นายจอร์จ โซรอส คนเดียวก็อาจทำให้ระบบการเงินของเราพังทั้งประเทศได้

ฯลฯ

ในระบบที่ซับซ้อน ใช้อำนาจแก้ปัญหาไม่ได้ ยิ่งใช้อำนาจ ยิ่งเกิดสภาวะโกลาหลมากขึ้น ๆ จนไปไม่ไหว

แต่สังคมไทยเป็นสังคมใช้อำนาจ ใช้อำนาจกันจนเคยชิน เหวะก็ใช้อำนาจ ฆ่าตัดตอน อุ้มฆ่า เหมือนบ้านป่าเมืองเถื่อน ซึ่งไม่น่าเกิดขึ้นในสมัยนี้ก็เกิด ซึ่งถ้าไม่หยุดจะนำไปสู่ความโกลาหลทั้งชาติ

องค์กรต่าง ๆ ล้วนเป็นองค์กรอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง ทางราชการ ทางการศึกษา และทางศาสนา รูปข้างล่างนี้แห่งด้า ๆ คือแห่งอำนาจ

รูปที่ ๑ องค์กรทางการเมือง ทางราชการ ทางการศึกษา และทางศาสนา ล้วนเป็นองค์กรทางดิ่ง หรือองค์กรที่ใช้อำนาจทั้งสิ้น

องค์กรอำนาจจะเน้นการใช้กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และการสั่งการจากบนลงล่าง ขาดการเรียนรู้และการใช้ความรู้ ในองค์กรเหล่านี้จึงเต็มไปด้วยพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น น้อยใจ คอรัปชั่น ขัดแย้ง นินทาว่าร้าย ออกไปปลิว กลับแก้งลัง แทะข้างหลัง ทำงานไม่ได้ผล

ในเรื่องที่ซับซ้อนและยากต้องการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร แต่ทุกฝ่ายและทุกคนเข้ามาสัมพันธ์กันด้วยการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ จึงจะได้ผล ผลจะเกิดจากพลังแห่งการเรียนรู้ร่วมกันเท่านั้น ไม่ใช่จากพลังอำนาจหรือพลังเงิน

ตรงนี้เราจะต้องระวังให้ดี ๆ เพราะมักจะเผลอไปหรือไม่เข้าใจและเผลอไปที่หนึ่งเป็นสิบ ๆ ปี ที่เผลอนี้คือการเข้าไปสู่มัจจุราศี

เมื่อหลายปีมาแล้วผมไปเข้าประชุมปฏิบัติการในต่างประเทศเรื่องการวางแผนกำลังคน มีผู้แทนจากนานาประเทศมาร่วมประชุม ผู้แทนเกือบทุกประเทศบอกว่าประเทศของตนมีปัญหานานาชนิด แล้วก็ไม่มีเงินในการแก้ปัญหา ผู้แทนจากประเทศซาอุดีอาระเบียกล่าวว่า ที่ซาอุไม่มีปัญหาอยู่อย่างเดียวเท่านั้น คือเรื่องเงิน นอกนั้นไม่มีปัญหาเหมือนที่พวกท่านพูดทั้งหมด! แสดงว่ามีเงินก็ยังแก้ปัญหาไม่ได้

ประเทศไทยเคยมีรัฐบาลทหารแบบมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ก็ปรากฏว่าแก้ปัญหาไม่ได้

รัฐบาลปัจจุบันประกอบด้วยมหาเศรษฐีตระกูลใหญ่ ๆ มีเงินเป็นพันเป็นหมื่นล้านเชื่อว่าชาวยุโรปในการใช้เงินเป็นอาวุธ สังคมต้องเรียนรู้เองว่าอำนาจเงินแก้ปัญหามากน้อยเพียงใด

ขณะนี้โลกพัฒนาโดยใช้เงินเป็นตัวตั้ง

แล้วก็กำลังเข้าไปสู่ความยุ่งยากมากขึ้นทุกที เพราะเงินมันมากับความโลภขนาดใหญ่ หรือ มหาโลภะ หรือ อนันตโลภะ (โลภอย่างไม่มีที่สิ้นสุด) เงินนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน และความยุติธรรมทางสังคม เช่น คนจนขโมยเงิน ๕๐๐ บาท ต้องติดคุกหัวโตแต่คนโกงเป็นพันเป็นหมื่น ล้านกลับอยู่อย่างมีเกียรติ หรือมีเงินเยอะๆ ไปฆ่าคนอื่นตายอาจจะไม่ต้องติดคุกก็ได้ !

โลกที่พัฒนาโดยเอาเงินเป็นตัวตั้งโดยไม่คำนึงถึงความยุติธรรมทางสังคม นำไปสู่ความขัดแย้ง และสงคราม ศตวรรษที่แล้วคนตายเพราะสงครามถึง ๒๐๐ ล้านคน แต่ตายเพราะความยากจนและความยุติธรรมในสังคมมากกว่านั้นหลายเท่า อเมริกาซึ่งเคยเป็นประเทศสูงสุดสวรรค์ บัดนี้อยู่ท่ามกลางความหวาดกลัวความรุนแรง ความขัดแย้งระหว่างอเมริกัน และโลกอิสลาม เป็นเรื่องใหญ่ของโลกที่จะลามปามเป็นความรุนแรงและความโกลาหลขนาดใหญ่ ถ้าเราไม่ระวัง เอาแต่ตามเงินไปเรื่อยก็จะตกเข้าไปสู่สภาวะไร้สันติภาพด้วย อย่างที่ทำทำจะเป็น

แต่เดิมจุดแข็งที่สุดของเรา คือ การมีสันติภาพกับการผลิตอาหารได้เหลือกิน

ไม่ว่าโลกจะยุ่งเหยิงปั่นป่วนอย่างไร ๆ ถ้าเรารักษาจุดแข็ง ๒ อย่างของเราได้ คือสันติภาพกับการมีอาหารพอกิน เราก็อยู่ได้สบาย ผมเคยเตือนเรื่องนี้ไว้หลายครั้ง ว่าเราอย่าไปแส่ไม่เข้าเรื่อง ทำนองซึกซึกเข้าบ้าน แต่เราก็ไม่ระวัง เพราะเอาเงินเป็นตัวตั้ง ทำทำจะรักษาสันติภาพไว้ไม่ได้แล้ว

เราเข้าใจผิดหรือมีมิจฉาทิฐิว่าประเทศไทยนั้นจน

ประเทศไทยไม่จน เพราะเราผลิตอาหารได้เหลือกิน เรามีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มีทุนทางสังคม มีทุนทางวัฒนธรรมอย่างพอเพียง

สิ่งที่เราขาด คือ ขาดความเป็นธรรมทางสังคมต่างหาก ทำให้คนไทยบางคนไม่มีกิน แทนที่จะแก้ตรงที่ความเป็นธรรมทางสังคม เรากลับไปเปลี่ยนทุนต่าง ๆ ที่เรามี เช่น ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ไปเป็นเงิน

ทุนที่ไม่ใช่เงินเป็นประโยชน์ต่อคนทั้งหมด อย่างยั่งยืน แต่เงินนั้นขโมยได้ง่าย ทั้งโดยคนไทยบางคน หรือโดยคนต่างชาติ หรือร่วมกัน

ถ้าเอาเงินเป็นตัวตั้ง เราก็จะเปลี่ยนทุนที่ไม่ใช่เงินซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ ไปเป็นเงินของคนส่วนน้อย และของคนต่างชาติ ผลคือวิกฤตการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีอาการ ๔ ประการใหญ่ คือ

๑. ช่องว่างทางเศรษฐกิจ และความยากจน

๒. การทำลายฐานทรัพยากร

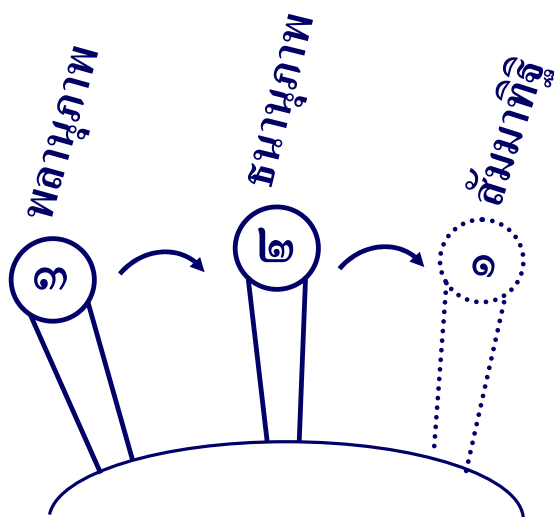
๓. การทำลายฐานทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณ

๔. เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม เช่น ขาดความเป็นธรรมทางสังคม ครอบครัวอ่อนแอ ชุมชนแตกสลาย อาชญากรรม โสเภณีกรรม ยาเสพติด โรคเอดส์ และความรุนแรงอื่น ๆ

เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องยากๆที่จะแก้ไขทั้งสิ้น แล้วการเมืองก็ดี ราชการก็ดี การศึกษาก็ดี การพระศาสนาก็ดี ซึ่งเป็นองค์กรอำนาจ และล้วนอ่อนแอจะแก้วิกฤตการณ์ได้อย่างไร นี่แหละที่เรียกว่าคลื่นวิกฤตการณ์ลูกที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ยากต่อการแก้ไข และเป็นวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตัวเอง เพราะเราไม่รู้ว่ามีมันเกิดจากมิจฉาทิฐิในตัวเราเอง

ถ้าถามว่าขณะนี้ประเทศไทยกำลังเข้าเกียร์อะไรอยู่

ตอบว่าเข้าเกียร์พลาโนภาพ และเกียร์ธนาโนภาพ คือ เกียร์การใช้กำลังและใช้เงินเป็นอำนาจ เกียร์ทั้งสองไม่มีพลังพอที่จะพารถ

รูปที่ ๒ ประเทศไทยเข้าเกียร์ ๓ คือพลาโนภาพ หรือการใช้กำลัง และเกียร์ ๒ คือ

ธนาโนภาพ หรืออำนาจเงิน ทั้ง ๒ เกียร์ไม่มีพลังพอที่จะพาประเทศไทยไปพ้นวิกฤตการณ์
ปัจจุบัน เพราะทั้ง ๒ เกียร์เป็นเกียร์มีจนาทิฐิ จะต้องเปลี่ยนเป็นเข้าเกียร์ ๑ คือเกียร์
สัมมาทิฐิ

ประเทศไทยวิ่งไปอย่างได้สมดุลแล้ว เพราะทั้ง ๒ เกียร์เป็นมีจนาทิฐิ ประเทศไทยต้องเปลี่ยนเกียร์
ไปเข้าเกียร์สัมมาทิฐิ (รูปที่๒)

การเข้าเกียร์สัมมาทิฐิ จะนำไปสู่สัมมาปฏิบัติหรือสัมมาพัฒนา ดังแนวทาง ๕ ประการ ต่อไปนี้

๑. พัฒนابนหลักศีลธรรมพื้นฐาน คือ การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคน
ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะของคนเล็กคนน้อยคนยากคนจน นี่ต้องเป็นพื้นฐาน
ของการเมือง เศรษฐกิจ การใช้ทรัพยากร กฎหมาย การศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิการ
สังคม ฯลฯ
๒. การพัฒนาต้องมุ่งดุลยภาพแห่งการอยู่ร่วมกัน ระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม
นั่นคือ เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่เอาจีดีพีเป็นตัวตั้ง
๓. ใช้ระบบเศรษฐกิจที่เอามนุษย์เป็นตัวตั้งไม่ใช่เอาเงินเป็นตัวตั้ง นั่นคือ ระบบเศรษฐกิจ
พอเพียงที่มีรากฐานอยู่ที่การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ (สัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียน
คนอื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้) ไม่ใช่เอาจีดีพีเป็นตัวตั้ง

๔. มีการปรับองค์กรทุกชนิดจากการเป็นองค์กรใช้อำนาจไปเป็นการใช้การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

๕. หาทางจัดการใช้เงินมหาศาลในการเลือกตั้ง ถ้าพรรคการเมืองต้องใช้เงินครั้งละ

๗,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อชนะเลือกตั้ง ก็ต้องเข้ามาคอร์รัปชั่น ถอนทุน และพาบ้านเมืองไปสู่วิกฤต เป็นต้น

ทิศทางการพัฒนาประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะกระทบทุกองคาพยพของสังคม ทั้งทางบวกและทางลบ อำนาจธิปไตยของปวงชนชาวไทยที่สำคัญที่สุดคืออำนาจในการกำหนด ทิศทางการพัฒนาประเทศ ถ้าคนส่วนน้อยที่มีอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ก็จะหลุดเข้าไปสู่การพัฒนาด้วยมิจฉาทิฐิ เป็นมิจฉาพัฒนา

การพัฒนาด้วยมิจฉาทิฐิเป็นอัปมงคล

การพัฒนาด้วยสัมมาทิฐิเป็นศิริมงคล

คนไทยต้องร่วมกันสร้างความเป็นศิริมงคล โดยเข้าเกียร์การพัฒนาประเทศเสียใหม่ เปลี่ยนจากเกียร์มิจฉาทิฐิมาเป็นเกียร์สัมมาทิฐิ โครงสร้างทางดิ่งในองค์กรต่าง ๆ ที่แต่ละคนทำงานอยู่นั้น จะทำให้เกิดความขัดแย้งและทอนกำลัง มีความสร้างสรรค์น้อย อาจทำให้ท้อแท้สิ้นหวัง ต้องรู้จักโครงสร้างแห่งความสุข และความสร้างสรรค์ใหม่ที่เรียกว่า **INN** หรือ **ปกค.** ดังนี้

I หมายถึง **Individual** หรือ **ปัจเจกบุคคล** คือ การสำนึกว่าเราแต่ละคนมีศักดิ์ศรีมีศักยภาพ พยายามพัฒนาศักยภาพของเราให้เต็มที่

N หมายถึง **Nodes** หรือ **กลุ่ม** คนที่ถูกใจกัน หรือจืดเสมอกัน ๔-๕ คน หรือ ๗-๘ คน ในองค์กรเดียวกันหรือข้ามองค์กรควรรวมกลุ่มกัน พบปะกันบ่อยๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อย่าอยู่เฉยๆ ในโครงสร้างทางดิ่งตามรูปที่ ๑ ซึ่งบีบคั้นเท่านั้น การมีกลุ่มที่ถูกใจและรวมตัวร่วมคิดร่วมทำจะให้ความสุขความสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง ควรมีกลุ่มนานาชาติให้เต็มพื้นที่ทางสังคม

N หมายถึง **Networks** หรือ **เครือข่าย** แต่ละคนแต่ละกลุ่มเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ตามความสมัครใจ แต่ละคนแต่ละกลุ่มเป็นสมาชิกได้หลายเครือข่าย จะเกิดเครือข่ายของบุคคลและกลุ่มขึ้นเต็มประเทศ ที่ไม่สัมพันธ์กันด้วยอำนาจ ไม่มีใครอยู่เหนือใคร แต่สัมพันธ์กันด้วยมิตรภาพและการเรียนรู้

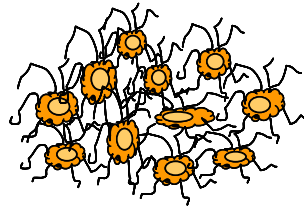
INN จะทำให้สังคมเกิดโครงสร้างใหม่ โดยไม่ต้องไปทำลายโครงสร้างเก่า (transformation without destruction) ที่มีความสุขความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง รูปที่ ๓ คือ โครงสร้าง **INN** หรือ **ปกค.**

I = Individual

N= Nodes

N= Networks

รูปที่ ๓ โครงสร้าง INN หรือ ปัจเจก กลุ่ม เครือข่าย

ขอให้ทุกคนพยายามทำความเข้าใจโครงสร้าง ปกค. หรือ INN นี้ แล้วจะพบอิสรภาพ ความสุข และพลังสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ที่จะเคลื่อนสังคมไทยไปบนเส้นทางแห่งสัมมาทิฐิ ในโครงสร้างนี้ตรงข้ามกับโครงสร้างอำนาจในรูปที่ ๑ จะเกิดมิตรภาพอันไพศาล เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ อย่างมโหฬาร ทำให้ชีวิตและสังคมผ่านพ้นจุดติดขัดต่างๆ ไปสู่ความสุขและสันติภาพได้

ขอให้ความเป็นสิริมงคล ความสุขและความสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ เกิดกับเพื่อนคนไทยทุกคน